

เกาหลีเหนือ : เศรษฐกิจกับการพัฒนานิวเคลียร์*

Economy and Nuclear Development: The Case of North Korea

พัฒนอร์ ภาเจริญ (Phan-orn Powcharoen)

อาจารย์ประจำ ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Lecturer, Department of Political Sciences

Faculty of Political Sciences and Law, Burapha University

E-mail : phanorn.po@go.buu.ac.th

Received: 24 September 2020

Revised: 24 January 2021

Accepted: 28 January 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเรื่องเศรษฐกิจกับความมั่นคงของรัฐผ่านกรณีศึกษาประเทศเกาหลีเหนือ ประเทศเกาหลีเหนือเมื่อแรกเริ่มก่อตั้งชาติในช่วงต้นของยุคสงครามเย็นนั้นมีระดับ การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ค่อนข้างสูงซึ่งเป็นผลมาจากการใช้นโยบายที่เน้นความสำคัญด้านอุตสาหกรรมหนัก จนทำให้ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศเกาหลีเหนืออยู่สูงกว่าเกาหลีใต้ ซึ่งได้สร้างความหวังให้กับผู้นำเกาหลีเหนือที่ต้องการเห็นการรวมชาติเกาหลีภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ แต่อย่างไรก็ดี สภาพเศรษฐกิจในภาพรวมของทั้งประเทศเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในช่วงทศวรรษที่ 1960 เมื่อเกาหลีเหนือเริ่มประสบปัญหาทางเศรษฐกิจตกต่ำจนทำให้ระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าประเทศเกาหลีใต้เป็นครั้งแรก และถึงแม้เกาหลีเหนือจะประสบปัญหาเศรษฐกิจ แต่งบประมาณทางการทหารของเกาหลีเหนือกลับเพิ่มสูงขึ้นและได้เพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ จนกลายมาเป็นวิกฤตนิวเคลียร์นับตั้งแต่สงครามเย็นสิ้นสุดลง

คำสำคัญ : เกาหลีเหนือ, เศรษฐกิจของเกาหลีเหนือ, รัฐนิวเคลียร์, การรวมชาติเกาหลี

* บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “เกาหลีเหนือกับวิกฤตบนคาบสมุทร” (North Korea and the Crisis on the Peninsula) ซึ่งได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

This article studies the relationship between economic development and state security of North Korea. In the early stage of the Cold War period, North Korea has a high level of economic development through the implementation of economic policy, specifically focusing on heavy industry development. North Korea's economic level far exceeds those of South Korea's that it gives a full hope to the North Korean leader in realizing the reunification of Korea under the North Korean terms. However, the situation begins to reverse in the 1960s when North Korea's economy starts to decline and the overall level of economic development falls behind those of South Korea's for the first time. Despite the economic hardship, it turns out that North Korea pushes ahead with its military development. North Korea's military expenditure has been increased in contrast to the level of economic development even after the Cold War has ended.

Keywords : North Korea, North Korea's Economy, Nuclear Weapons State, Reunification of Korea

บทนำ

สงครามเย็นสิ้นสุดลงจากการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 ประชาคมโลกที่ต่างพากันคาดหวังจะเห็นยุคหลังสงครามเย็นเต็มไปด้วยความสงบมั่นคงและมีเสถียรภาพนั้น ก็เผชิญกับความท้าทายครั้งใหม่ คือ ปัญหานิวเคลียร์ที่ก่อโดยประเทศเกาหลีเหนือ ปัญหาดังกล่าวได้ถือกำเนิดขึ้นนับตั้งแต่ปี 1992 และเป็นปัญหาที่ยืดเยื้อจนกระทั่งปัจจุบัน โดยเกาหลีเหนือไม่มีทีท่าว่าจะยอมปลดอาวุธนิวเคลียร์ของตนเอง และในทางกลับกันกลับประกาศตนเป็นรัฐนิวเคลียร์ (nuclear weapons state) โดยสมบูรณ์แบบ ทั้งนี้ หากพิจารณาถึงปัจจัยที่ทำให้เกาหลีเหนือเกิดแรงจูงใจที่อยากจะเป็นรัฐที่มีความแข็งแกร่งทางทหารนั้น อาจกล่าวได้ว่า ปัจจัยภายในประเทศเกาหลีเหนือมีส่วนสัมพันธ์กับความต้องการพัฒนานิวเคลียร์ ทั้งนี้ สามารถจำแนกแรงจูงใจภายในได้เป็นดังนี้

ประการแรก คือ สภาพโครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ ถือเป็นปัจจัยที่ทำให้เกาหลีเหนือไม่สามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางการเมืองเพื่อให้เข้ากับสภาพแวดล้อมภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาได้ โครงสร้างทางการเมืองระหว่างประเทศที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากยุคสงครามเย็นไปสู่ยุคหลังสงครามเย็นทำให้เกาหลีเหนือพบกับแรงกดดันทั้งทางการเมืองและการทหาร ในยุคหลังสงครามเย็น เกาหลีเหนือไม่สามารถพึ่งประเทศรัสเซียได้ดังเช่นเคย และไม่อาจปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปดังเช่นประเทศจีนได้ นอกจากนี้ ในทัศนคติของเกาหลีเหนือ การล่มสลาย

ของสหภาพโซเวียต หมายถึง ชัยชนะของสหรัฐอเมริกาที่มีเหนือโลกคอมมิวนิสต์ (Jeon, 2009, p. 183) โครงสร้างที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นมหาอำนาจเดียวชี้ให้เห็นภาวะความไม่สมดุลทางความมั่นคงบนคาบสมุทรเกาหลี โดยมีสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้ในฐานะที่เป็นพันธมิตรร่วมกันอยู่ฝ่ายหนึ่ง และเกาหลีเหนืออยู่อีกฝ่ายหนึ่ง ความไม่สมดุลทางความมั่นคงนี้ทำให้เกาหลีเหนือมีระดับการมองเห็นภัยคุกคามในระดับที่สูงจนต้องการเสริมความมั่นคงให้กับตนเอง ทั้งนี้ สิ่งที่จะช่วยเสริมความมั่นคงให้กับรัฐที่อ่อนแอได้เร็วที่สุด คุ่มค่าที่สุด และประหยัดที่สุด คือ การถือครองอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถเสริมความมั่นคงและเป็นหลักประกันให้รัฐสามารถดำรงอยู่ได้ไปในคราเดียวกัน (Alagappa, 2008, p. 23)

ปัจจัยที่สอง คือ ปัจจัยเรื่องของความรู้สึกแข่งขันระหว่างกันของชาติเกาหลีทั้งสอง เพื่อให้เป็นรัฐบาลที่ชอบธรรมเพียงหนึ่งเดียวของชาวเกาหลี และเพื่อวัตถุประสงค์ของการรวมชาติเกาหลี อาจกล่าวได้ว่า การแข่งขันกันของสองชาติเกาฬีนั้นมีจุดเริ่มต้นนับย้อนไปได้ตั้งแต่สงครามเกาหลีสิ้นสุดลงในปี 1953 โดยสงครามจบลงด้วยความผิดหวังของเกาหลีเหนือในการรวมชาติเกาหลีและผลของสงครามยังทำให้เกาหลีใต้ตกอยู่ภายใต้การอารักขาของสหรัฐอเมริกาโดยสมบูรณ์ นับตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1950 เป็นต้นมา เกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ต่างฝ่ายต่างมีแนวทางในการวางรากฐานการเมืองการปกครองที่เป็นของตนเอง ในขณะที่เกาหลีใต้มีการวางระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย เกาหลีเหนือได้ทำการฟื้นฟูประเทศหลังสงครามด้วยการวางรากฐานทางเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม และได้มีการวางโครงสร้างทางการเมืองและการทหารแบบรวมศูนย์ภายใต้การนำของนายคิม อิล ซุงเพียงผู้เดียว ในทางการเมืองนั้นได้มีการประกาศใช้ลัทธิจูเช่ (Juche) ซึ่งเป็นลัทธิชาตัตว์บุคคล และในทางการเมือง นายคิม อิล ซุงได้เร่งพัฒนาสมรรถนะของกองทัพตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 และได้เร่งผลักดันโครงการพัฒนานิวเคลียร์ในช่วงทศวรรษที่ 1970 แต่อย่างไรก็ดี ระดับการพัฒนาประเทศด้านอื่นๆ ของเกาหลีเหนือได้เริ่มถดถอยในทศวรรษที่ 1970 และค่อยๆ ล้าหลังในประเทศเกาหลีใต้นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา การปกครองที่แตกต่างกันของทั้งสองชาติได้สร้างความรู้สึกแข่งขันและในขณะเดียวกันได้สร้างความหวาดกลัวเรื่องการถูกกลืนชาติโดยฝ่ายที่แข็งแกร่งกว่า และความกลัวการถูกกลืนชาติโดยประเทศเกาหลีใต้นี้ถือเป็นปัจจัยที่ทำให้เกาหลีเหนือได้ทุ่มทุนทรัพย์เพื่อรักษาระดับกำลังทางทหารของตนเองไว้ในระดับที่สูง แม้จะสวนทางกับอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของชาติในภาพรวมก็ตาม

จากรายงานของกระทรวงกลาโหมแห่งเกาหลีใต้ที่ได้ทำการคาดการณ์ถึงสัดส่วนรายจ่ายด้านการทหารของประเทศเกาหลีเหนือก็พบว่า นับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา รายจ่ายด้านการทหารของประเทศเกาหลีเหนือต่อปีนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 30 ของงบประมาณทั้งหมดของประเทศ โดยตัวเลขที่คงที่ดังกล่าวได้ค่อยๆ เพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 50 ในปี 2003 และเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เป็นร้อยละ 76 ในปี 2009 (Moon, & Lee, 2009, pp. 80-81) ในขณะที่อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ หากวัดจากผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัว (GDP per capita) ก็พบว่า เกาหลีเหนือและเกาหลีใต้มีค่าเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัวต่อปีในช่วงทศวรรษที่ 1950 จนถึงต้นทศวรรษที่ 1970 ในอัตราที่

พณิชย์ร เกาเจริญ

ใกล้เคียงกัน แต่ค่าเฉลี่ยของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัวของทั้งสองประเทศเริ่มมีความแตกต่าง ภายหลังจากที่เกาหลีใต้ได้ทำการปรับนโยบายเศรษฐกิจของตนเองในช่วงทศวรรษที่ 1970 จนทำให้เศรษฐกิจของเกาหลีใต้ค่อยๆ เติบโตและทิ้งห่างเกาหลีเหนือ (“North Korea Economy Watch”, 2011) และเศรษฐกิจของเกาหลีเหนือตกต่ำอย่างหนักนับตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมาจากผลของการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อความช่วยเหลือที่เกาหลีเหนือเคยได้รับจากสหภาพโซเวียต ทั้งนี้ อ้างอิงจากรายงานที่รัฐบาลเกาหลีเหนือส่งมอบให้กับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund หรือ IMF) ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัวมีอัตราติดลบอยู่ที่ร้อยละ 26.3 ในปี 1994 และมีอัตราติดลบที่ร้อยละ 17 ในปี 1996 (Cho & Zang, 1999) ในขณะที่ งบประมาณรายจ่ายด้านการทหารของประเทศเกาหลีเหนือในปี 1994 อยู่ที่ราวๆ 4 พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือถือเป็นร้อยละ 11.4 ของงบประมาณประเทศทั้งหมด และในปี 1996 คาดการณ์ว่าอยู่ที่ราวๆ 5 พันล้านเหรียญสหรัฐ หรือถือเป็นร้อยละ 14.6 ของงบประมาณประเทศทั้งหมด โดยงบประมาณด้านการทหารนี้อยู่ในอัตราเลขสองหลักมาตลอดนับตั้งแต่ปี 1996 เป็นต้นมา และในปี 2006 อยู่ที่ร้อยละ 16 ของงบประมาณทั้งหมด ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าสูงที่สุดนับตั้งแต่โครงสร้างทางการเมืองระหว่างประเทศได้เปลี่ยนเข้าสู่ยุคหลังสงครามเย็นเป็นต้นมา (Bae, 2004, p. 383), (Moon & Lee, 2009, pp. 80-81)

งบประมาณทางทหารของเกาหลีเหนือที่เพิ่มสูงขึ้นมาโดยตลอดนั้นได้สวนทางกับระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศที่ตกต่ำลงมาตลอด และอาจกล่าวได้ว่า ผิดไปจากแบบแผนปฏิบัติโดยทั่วไปที่รัฐมักจะทำการลดรายจ่ายด้านการทหารของประเทศหากรัฐนั้นๆ ประสบกับปัญหาในเรื่องของการพัฒนาในทางเศรษฐกิจ จึงนำไปสู่สมมติฐานที่ว่า ในกรณีของเกาหลีเหนือ นั้น อัตราการพัฒนาทางเศรษฐกิจมีส่วนสัมพันธ์กับภาวะการมองเห็นภัยคุกคามของประเทศ โดยอัตราการพัฒนาทางเศรษฐกิจยิ่งมีความถดถอยมากเพียงใด ภาวะการมองเห็นภัยคุกคามของรัฐก็จะเพิ่มมากขึ้นจนส่งผลให้งบประมาณรายจ่ายทางทหารสูงมากขึ้นตามไปด้วย โดยปัจจัยที่ทำให้เกาหลีเหนือมีความจำเป็นต้องคงอัตรารายจ่ายด้านงบประมาณที่สูงไว้นั้น มาจากปัจจัยเรื่องสภาพโครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจแบบรวมศูนย์ของประเทศ และการแข่งขันระหว่างสองเกาหลีด้วยกันเอง ซึ่งสองปัจจัยนี้สามารถนำมาวิเคราะห์ในรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

โครงสร้างทางการเมืองและระบบเศรษฐกิจของเกาหลีเหนือ

ภายหลังจากที่สงครามเกาหลีได้สิ้นสุดลง นายคิม อิล ซุง ได้จัดลำดับความสำคัญของนโยบายเอาไว้สองประการ ประการแรก คือ การสร้างฐานอำนาจของตนเองให้เข้มแข็งด้วยการรวมกลุ่มการเมืองขนาดเล็กๆ หลายๆ กลุ่มไว้ภายใต้อำนาจและการควบคุมของตนเอง โดยกระบวนการสร้างฐานอำนาจทางการเมืองนั้น เริ่มจากการหยิบยกภาพลักษณ์และประวัติที่นายคิม อิล ซุงเคยเป็นผู้นำกลุ่มชาวเกาหลี

รักชาติที่รวมตัวกันในดินแดนบริเวณประเทศจีนตอนเหนือและแมนจูเลีย โดยเน้นย้ำว่ากลุ่มของนายคิม อิล ซุง ได้ทำการเรียกร้องเอกราชให้กับเกาหลีอย่างแข็งขันผ่านการใช้ยุทธวิธีแบบกองโจรในการเข้าโจมตีกับกองทัพของจักรวรรดิญี่ปุ่น การใช้ยุทธวิธีแบบกองโจรนี้ถือเป็นลักษณะพิเศษของกลุ่มของนายคิม อิล ซุง และทำให้นายคิม อิลซุง มีชื่อเป็นที่จดจำจากการเลือกใช้ยุทธวิธีนี้ และนอกจากนี้นายคิม อิล ซุง ยังได้อ้างอิงการเกิดของสงครามเกาหลีว่า สงครามครั้งนี้ คือ การกระทำเพื่อเข้าต่อสู้กับลัทธิจักรวรรดินิยมสหรัฐอเมริกา และเป็นความพยายามเพื่อขับไล่ชาวต่างชาติให้ออกจากคาบสมุทรเกาหลีเพื่อปลดปล่อยและรวมชาติเกาหลี สายสัมพันธ์ที่นายคิม อิล ซุงมีต่อสหภาพโซเวียต และภาพลักษณ์ของสหรัฐอเมริกาที่เป็นลบในสายตาชาวเกาหลีเหนือ จึงทำให้ระบบการเมืองของเกาหลีเหนือ โน้มเอียงไปในทางเดียวกันกับสหภาพโซเวียต นายคิม อิล ซุงได้รับเอาระบบโครงสร้างทางการเมืองของสหภาพโซเวียตที่เรียกว่า ระบบสังคมนิยมแบบสตาลิน (Stalin-style Socialism) มาใช้ ระบบโครงสร้างทางการเมืองแบบสังคมนิยมแบบสตาลินนี้ คือ ระบบที่เน้นผู้นำสูงสุดเป็นหลัก โดยโครงสร้างทางการเมืองและการบริหารงานทุกอย่างจะอยู่ภายใต้อำนาจของผู้นำสูงสุดเพียงคนเดียว

ประการที่สอง คือ เรื่องของเศรษฐกิจ สงครามเกาหลีสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจให้กับเกาหลีโดยรวมค่อนข้างมาก และเพื่อเป็นการฟื้นฟูเศรษฐกิจของเกาหลีเหนือที่ถูกทำลายไปจากสงคราม นายคิม อิล ซุงจึงได้คิดแผนฟื้นฟูเศรษฐกิจขึ้นมา และจากการที่เกาหลีเหนือได้มีความใกล้ชิดกับสหภาพโซเวียตเป็นพิเศษ จึงทำให้เกาหลีเหนือรับเอารูปแบบทางเศรษฐกิจของสหภาพโซเวียตเข้ามาใช้ สิ่งที่เกาหลีเหนือให้ความสำคัญเป็นพิเศษในการวางโครงสร้างทางเศรษฐกิจของตนก็คือ การให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมหนักร่วมกับการส่งเสริมการเกษตรแบบรวมศูนย์ และในขณะเดียวกันก็ทำการปราบปรามไม่ให้มีการผลิตและมีการค้าในภาคเอกชนเกิดขึ้นอย่างสิ้นเชิง (Haggard & Noland, 2017, p. 46)

ในเดือนกุมภาพันธ์ปี 1956 ในระหว่างการประชุมพรรคคอมมิวนิสต์ครั้งที่ 20 นายนิคิตา ครุชชอฟ (Nikita Khrushchev) ที่ก้าวขึ้นมาดำรงตำแหน่งผู้นำของสหภาพโซเวียตต่อจากนายโจเซฟ สตาลิน (Joseph Stalin) ได้ประกาศในระหว่างการประชุมถึงการเปลี่ยนแปลงทางนโยบายการเมืองและเศรษฐกิจ โดยในที่ประชุมนายครุชชอฟ ได้กล่าวประณามนโยบายของนายสตาลิน และการปกครองภายใต้ระบอบสตาลิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งลัทธิบูชาตัวบุคคล ก่อนจะประกาศให้มีการนำหลักคิดและวิธีการแบบสังคมนิยมของเลนินกลับมาใช้เพื่อเป็นการทำลายอิทธิพลของสตาลิน (De-Stalinization) การประกาศของนายครุชชอฟในครั้งนี้สร้างความตื่นตระหนกให้กับชาติคอมมิวนิสต์ไปทั่วโลก เนื่องจากชาติคอมมิวนิสต์ที่รับหลักคำสอนของสตาลินต่างถูกปลุกฝังเรื่องค่านิยมบูชาตัวบุคคลซึ่งก็คือ การให้การยกย่องบูชาสตาลินไปด้วย การเปลี่ยนแปลงทางนโยบายก่อให้เกิดความยุ่งยากในชาติคอมมิวนิสต์ หลายชาติ ซึ่งตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ การปฏิวัติในประเทศโปแลนด์และฮังการี ที่เกิดขึ้นในปี 1956

แต่อย่างไรก็ดี การเปลี่ยนแปลงทางนโยบายที่เกิดขึ้นในสหภาพโซเวียตที่ได้ส่งผลต่อระบบแนวคิดคอมมิวนิสต์ไปทั่วโลกนั้น กลับไม่ส่งผลกระทบใดๆ ต่อโครงสร้างทางการเมืองและเศรษฐกิจภายในประเทศ

พัฒนาอรรถ เกาหลี

เกาหลีเหนือ เกาหลีเหนือยังคงยึดมั่นในอุดมการณ์ทางการเมืองที่เน้นลัทธิบูชาตัวบุคคล ตามอย่างสตาลิน และยังคงเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักภายใต้การควบคุมของรัฐแบบรวมศูนย์ การวางรากฐานเศรษฐกิจเช่นนี้ทำให้เกาหลีเหนือมีความจำเป็นต้องพึ่งพาสหภาพโซเวียตในการนำเข้าน้ำมัน วัตถุดิบ รวมถึงปัจจัยอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักของประเทศ และการพึ่งพาสหภาพโซเวียตในระหว่างช่วงทศวรรษที่ 1950 และช่วงต้นทศวรรษที่ 1960 นั้น ช่วยให้นายคิม อิล ซุงสามารถวางรากฐานทางการเมืองให้กับตนเองและช่วยส่งเสริมความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจให้กับประเทศได้ เศรษฐกิจของเกาหลีเหนือที่ค่อยๆ พ้นตัวขึ้นภายใต้แผนเศรษฐกิจของนายคิม อิล ซุงที่วางเอาไว้สองระยะ ซึ่งประกอบด้วย ระยะแรก คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจแบบ 3 ปี (three-year plan, 1954-1956) ซึ่งเป็นแผนพัฒนาที่เน้นการฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจให้กลับไปอยู่ในระดับเดียวกับก่อนหน้าการเกิดของสงครามเกาหลี และระยะที่สอง คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจแบบ 5 ปี (five-year plan, 1957-1961) ที่มีรายละเอียดของการปรับระบบเศรษฐกิจให้เป็นอุตสาหกรรม ในทันทีที่แผนพัฒนาเศรษฐกิจแบบ 3 ปีสิ้นสุดลงในปี 1957 เกาหลีเหนือได้ประกาศความสำเร็จของการพัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแบบ 3 ปีว่าสามารถทำให้การผลิตด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมของประเทศฟื้นฟูจนสามารถกลับมาอยู่ในระดับเดียวกับยุคก่อนสงครามเกาหลีได้ โดยครึ่งหนึ่งของสัดส่วนการลงทุนทั้งหมดนั้นอยู่ในภาคอุตสาหกรรม และกว่าร้อยละ 80 ของเงินลงทุนทั้งหมดในภาคอุตสาหกรรมได้ถูกจัดสรรให้กับอุตสาหกรรมหนัก (Hong, 2004, p. 222) และในปีเดียวกัน เกาหลีเหนือได้ประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแบบ 5 ปีต่อในทันทีภายใต้วัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อวางรากฐานเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมในเกาหลีเหนือ นอกจากนี้แล้ว นายคิม อิล ซุงยังต้องการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับนี้เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องปัจจัยพื้นฐาน เช่น อาหารและเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ให้กับประชาชนชาวเกาหลีเหนือด้วยเช่นกัน (Selected Works of Kim Il Sung 1971, pp. 27-28)

แต่สิ่งที่เกาหลีเหนือเผชิญนับตั้งแต่เริ่มประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแบบ 5 ปี คือ ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจที่เคยได้รับจากชาติคอมมิวนิสต์ด้วยกันนั้นลดน้อยถอยลง สาเหตุมาจากความวุ่นวายภายในกลุ่มสมาชิกคอมมิวนิสต์ด้วยกันเองนับตั้งแต่มีการประกาศนโยบายทำลายอิทธิพลสตาลินของประธานาธิบดีครุสชอฟ และเมื่อความช่วยเหลือจากชาติคอมมิวนิสต์ด้วยกันเองลดน้อยถอยลง เกาหลีเหนือจึงจำเป็นต้องระดมเงินทุนเท่าที่มีภายในประเทศในการผลักดันแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับนี้ ทำให้ในช่วงระยะเวลา 5 ปี นับตั้งแต่ปี 1957-1961 รัฐบาลเกาหลีเหนือได้ดึงเงินทุนในสัดส่วนร้อยละ 25 ออกมาจากเงินรายได้ประชาชาติเพื่อใช้ในการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ (Lee, C., 1965, p. 122) ภายหลังจากการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแบบ 5 ปีได้ไม่นาน รัฐบาลเกาหลีเหนือได้ประกาศในปี 1959 ถึงความสำเร็จของการพัฒนาด้านอุตสาหกรรมว่ามีอัตราการเจริญเติบโตอยู่ที่ร้อยละ 45 และเมื่อพิจารณาในภาพรวมถึงอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเกาหลีเหนือที่มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม

รมนักเป็นหลักนับตั้งแต่สงครามเกาหลีสิ้นสุดลงนั้น ก็พบว่าเกาหลีเหนือมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าเกาหลีใต้ ยกตัวอย่างเช่นในปี 1959 ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัว (GDP per capita) ของประชากรทั้งหมดในประเทศเกาหลีเหนืออยู่ที่ 140 เหรียญสหรัฐ ในขณะที่ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัวของประเทศเกาหลีใต้อยู่ที่ 81.30 เหรียญสหรัฐ (Goto, 1990, p. 45) และนับตั้งแต่ปี 1953 จนถึงปี 1960 นั้น รายได้ประชากรต่อหัว (national income per capita) ของเกาหลีเหนือมีอัตราการเจริญเติบโตอยู่ที่ร้อยละ 17.1 ในขณะที่เกาหลีใต้อยู่ที่ร้อยละ 2.7 เท่านั้น (Lee, P., 1972, pp. 518-526) ภายในปี 1958 รัฐบาลเกาหลีเหนือได้รวบภาคการเกษตรมาไว้ที่ศูนย์กลางภายใต้การควบคุมของรัฐบาล และยังห้ามภาคเอกชนไม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมในภาคอุตสาหกรรมและการค้าขาย ต่อมาในปี 1960 รัฐบาลเกาหลีเหนือซึ่งเชื่อมั่นในแนวนโยบายเศรษฐกิจของตนเองที่มุ่งเน้นด้านอุตสาหกรรมหนักเป็นหลักก็ได้ทำการประกาศว่า เกาหลีเหนือ คือ ประเทศอุตสาหกรรมเกษตรแบบสังคมนิยม (Lee, S., 1965, p. 122) โดยอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่พุ่งสูงขึ้นได้สร้างความหวังให้กับนายคิม อิล ซุงในการรวมเป็นชาติเกาหลีให้เป็นหนึ่งเดียวอีกครั้งภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์ภายหลังจากที่แผนการนี้ได้ล้มเหลวในช่วงสงครามเกาหลี

ราวๆ 1 ปีก่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจแบบ 5 ปีจะสิ้นสุดลง รัฐบาลเกาหลีเหนือได้ประกาศความสำเร็จของแผนพัฒนาฉบับนี้ในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ก่อนจะประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแบบ 7 ปีต่อในทันที ซึ่งแผนพัฒนาฉบับนี้ได้ถูกวางไว้ก่อนหน้านี้ว่าจะจะเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจที่จะใช้ระหว่างปี 1961 ถึงปี 1967 แต่อย่างไรก็ดี ในช่วงระยะเวลาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจแบบ 7 ปี เกาหลีเหนือกลับเผชิญหน้ากับปัญหาทางเศรษฐกิจซึ่งทำให้เกิดการถดถอยทางเศรษฐกิจครั้งสำคัญ โดยปัจจัยที่ทำให้เกิดการถดถอยทางเศรษฐกิจนั้นมีดังต่อไปนี้

ประการแรก นายคิม อิล ซุงประกาศไม่เข้าร่วมเป็นสมาชิกในสภาเพื่อความช่วยเหลือซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจ หรือ COMECON (Council for Mutual Economic Assistance) ซึ่งเป็นองค์การความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจของสหภาพโซเวียต เนื่องจากในช่วงเวลานั้น นายคิม อิล ซุงได้ประกาศใช้นโยบายพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายจูเช่ (Juche) ที่เน้นการพึ่งพาตนเอง 3 ด้าน คือ ในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร

ประการที่สอง คือ ในทศวรรษที่ 1960 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญบนเวทีการเมืองระหว่างประเทศ นั่นคือ ความแตกแยกระหว่างจีนและสหภาพโซเวียต ซึ่งเป็นผลมาจากการที่ครุสชอฟประกาศใช้นโยบายกำจัดความคิดแบบสตาลิน แต่ในขณะที่ประเทศจีนซึ่งในขณะนั้นมีผู้นำ คือ ประธานาธิบดีเหมา เจ๋อตงยังคงยึดมั่นในนโยบายแบบสตาลิน ความแตกแยกระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตสร้างความยุ่งยากให้กับประเทศเกาหลีเหนือซึ่งถึงแม้ว่าเกาหลีเหนือจะได้ประกาศใช้นโยบายจูเช่ที่เน้นการพึ่งพาตนเอง แต่ในขณะเดียวกันเกาหลีเหนือที่ต้องการรักษาสายสัมพันธ์ที่ตนเองมีกับทั้งสหภาพ โซเวียตและประเทศจีน ทำให้เกาหลีเหนือจำเป็นต้องสนับสนุนนโยบายของทั้งสองประเทศ ไม่สามารถ โอนเอียงเข้า

พินิจอร เกาเจริญ

กับฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้อย่างเต็มที่ จึงเป็นเหตุให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจที่เกาหลีเหนือ เคยได้รับอย่างเต็มที่จากสหภาพโซเวียตในช่วงก่อนหน้านี้นี้มีจำนวนลดน้อยถอยลงตามไปสถานการณ์ เมื่อความช่วยเหลือที่เคยได้รับจากสหภาพโซเวียตมีสัดส่วนที่ลดลง เกาหลีเหนือจึงจำเป็นต้องระดมเงินทุนภายในประเทศ และไม่สามารถทำการซื้อขายกับชาติอื่นๆ โดยปราศจากการวางแผนเครดิตล่วงหน้าได้ ในช่วงเวลาเดียวกันนี้ แม้ว่าเกาหลีเหนือจะพยายามรักษาสัมพันธ์อันดีกับประเทศจีน แต่ประเทศจีนเองก็ไม่อยู่ในฐานะที่สามารถให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่เกาหลีเหนือได้ เนื่องจากประเทศจีนเองประสบปัญหาเศรษฐกิจภายในประเทศตกต่ำในช่วงต้นทศวรรษที่ 1960 เช่นเดียวกัน (Chung, 1972, pp. 527-545)

ในช่วงทศวรรษที่ 1960 จึงถือเป็นช่วงเวลาที่มีสภาพเศรษฐกิจในเกาหลีเหนือเกิดการเปลี่ยนแปลงจากการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่เน้นอุตสาหกรรมหนักของเกาหลีเหนือ ภาคการเกษตรที่ไม่ได้รับความสำคัญเทียบเท่ากับภาคอุตสาหกรรมก็ประสบปัญหาผลผลิตขาดแคลน อีกทั้งนโยบายทางการเมืองที่เน้นสานสัมพันธ์กับทั้งสหภาพโซเวียตและจีนทำให้ความช่วยเหลือที่เคยได้รับจากสหภาพโซเวียตลดน้อยลง จนทำให้เกาหลีเหนือเริ่มประสบกับปัญหาเศรษฐกิจ ประกอบกับปัญหาภัยแล้งที่เกิดขึ้นในปี 1966 ทำให้เกาหลีเหนือต้องเผชิญกับปัญหาไฟฟ้าขาดแคลน จนเป็นเหตุให้ผลผลิตมวลรวมของภาคอุตสาหกรรมตกต่ำลงเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่สงครามเกาหลีได้สิ้นสุดลง แต่กระนั้น นายคิม อิล ซุง ก็ยังคงยึดมั่นในนโยบายส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก โดยได้ขยายการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแบบ 7 ปีต่อไปอีก 3 ปีและกำหนดให้นโยบายดังกล่าวสิ้นสุดลงในปี 1970 และแม้ในช่วงครึ่งหลังของทศวรรษที่ 1960 นายคิม อิล ซุงได้ทำการปรับนโยบายต่างประเทศของเกาหลีเหนือโดยพยายามดึงตนเองออกจากกระบวนการความแตกแยกระหว่างจีนและสหภาพโซเวียตด้วยการเน้นย้ำและยึดมั่นต่อนโยบายจูเซ่ที่เน้นการพึ่งพาตนเอง ผลของการเน้นย้ำนโยบายจูเซ่ทำให้สหภาพโซเวียตปรับท่าทีที่มีต่อเกาหลีเหนือ และได้ส่งความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจให้แก่เกาหลีเหนือในจำนวนราวๆ 75 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี นับตั้งแต่ปี 1968 เป็นต้นมา ความช่วยเหลือที่เกาหลีเหนือได้รับจากสหภาพโซเวียตและประเทศจีนนั้นทำให้เกาหลีเหนือประกาศในปี 1970 ถึงความสำเร็จของแผนพัฒนาเศรษฐกิจแบบ 7 ปี โดยรัฐบาลเกาหลีเหนือได้กล่าวว่า อัตราการเจริญเติบโตทางอุตสาหกรรมของประเทศในระหว่างปี 1966 ถึงปี 1970 นั้นอยู่ที่ร้อยละ 11 แต่อย่างไรก็ดี ตัวเลขดังกล่าวนี้ถือเป็นตัวเลขที่ค่อนข้างต่ำกว่าที่ได้คาดการณ์เอาไว้ก่อนการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับดังกล่าว (Brown, 2018)

การแข่งขันระหว่างในทางเศรษฐกิจระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้กับการพัฒนา นิวเคลียร์

ในช่วงเวลาเดียวกันกับที่เกาหลีเหนือเริ่มประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ เกาหลีใต้ก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในด้านเศรษฐกิจของตนเองเช่นกัน รัฐประหารที่เกิดขึ้นในปี 1961 ทำให้เกาหลีใต้ตกอยู่ภายใต้การปกครองของนายพลปาร์ค จุง ฮี (Park Chung Hee) ผู้ที่เน้นนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจเพื่อยกระดับการพัฒนาประเทศ โดยภารกิจแรกที่นายพลปาร์ค จุง ฮีทำภายหลังเข้ารับตำแหน่งประธานาธิบดี คือ การปรับเปลี่ยนสกุลเงินของประเทศให้เป็นสกุลเงินวอน, การเข้าควบคุมกิจการธนาคารพาณิชย์ของรัฐบาล, และการประกาศใช้แผนพัฒนา 5 ปีในปี 1962 ซึ่งภายใต้แผนพัฒนาฉบับนี้ รัฐบาลเกาหลีใต้จะเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักและอุตสาหกรรมเคมีเพื่อเปลี่ยนประเทศให้กลายเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยสินค้าที่เกาหลีใต้ส่งออกภายใต้แผนพัฒนาฉบับนี้ คือ เหล็กสำหรับผลิตกระป๋อง ไม้อัด และสิ่งทอ จนทำให้เศรษฐกิจเกาหลีใต้ค่อยๆ พุ่งตัวและในปี 1964 สัดส่วนการส่งออกของเกาหลีใต้ได้มีมูลค่ามากถึง 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และถัดมาในปี 1965 ประธานาธิบดีปาร์ค จุง ฮีได้วางนโยบายทางเศรษฐกิจโดยจัดลำดับความสำคัญไว้ 3 เรื่อง คือ ส่งเสริมการผลิต, ส่งเสริมการส่งออก, และส่งเสริมอุตสาหกรรมการก่อสร้าง ซึ่งรัฐบาลได้ส่งเสริมการส่งออกด้วยการให้การสนับสนุนด้านสินเชื่อแก่ธุรกิจการส่งออกในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำลดอัตราภาษีของวัตถุดิบที่จำเป็นในการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก และให้การช่วยเหลือเป็นพิเศษหรือให้รางวัลแก่ธุรกิจส่งออกที่ทำรายได้จากการส่งออกยอดเยี่ยม (National Museum of Korean Contemporary History, n.d.) ผลจากการวางนโยบายทางเศรษฐกิจที่ส่งเสริมการส่งออกเป็นหลัก ทำให้เศรษฐกิจเกาหลีใต้นับตั้งแต่ปี 1965 เป็นต้นมา มีอัตราการเจริญเติบโตของภาคอุตสาหกรรมสูงกว่าเกาหลีเหนือ และผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศต่อหัวของประชากรใน 1 ปี (Gross National Product) ของเกาหลีใต้อยู่ในอัตราร้อยละ 12 ซึ่งสูงกว่าเกาหลีเหนือที่อยู่ในอัตราร้อยละ 7 (Lee, J., 2016)

เศรษฐกิจของเกาหลีเหนือที่เริ่มมีระดับการพัฒนาที่ล้าหลังประเทศเกาหลีใต้ตั้งแต่ช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา ได้สร้างทั้งความผิดหวังให้กับผู้นำเกาหลีเหนือที่ต้องการจะรวมชาติเกาหลีให้เป็นหนึ่งเดียวภายใต้ระบบคอมมิวนิสต์อีกครั้งหนึ่ง และนอกจากนี้ ยังได้สร้างความหวาดกลัวให้กับประเทศเกาหลีเหนือถึงความน่าจะเป็นที่เกาหลีเหนือจะถูกเกาหลีใต้ที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สูงกว่ากลืนชาติตนเอง ระดับการพัฒนาเศรษฐกิจที่ตกต่ำได้ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวม และนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา ระดับการพัฒนาประเทศของเกาหลีเหนือก็ค่อยๆ ล้าหลังประเทศเกาหลีใต้ ซึ่งปัจจัยนี้ คือ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้นายคิม อิล ซุงหันไปเน้นนโยบายเสริมสมรรถนะให้กับกองทัพ ในที่ประชุมสามัญครั้งที่ 5 ของคณะกรรมการกลางของพรรคคอมมิวนิสต์เกาหลีเหนือชุดที่ 4 (The Fifth Plenum of the Fourth KWP Central Committee) ที่จัดขึ้นในเดือนธันวาคม ปี 1962 นั้น นายคิม อิล ซุงได้ประกาศแบบแผนทางทหารไว้ 4 แนวทาง คือ เสริมอาวุธให้กับประชาชนชาวเกาหลีเหนือ

พณิธร เกาเจริญ

ทุกคน, เสริมความเข้มแข็งให้กับประเทศ, ฝึกฝนทหารของกองทัพ, และปรับปรุงอาวุธ ยุทธวิธีการรบ และหลักปฏิบัติของกองทัพให้มีความทันสมัยมากขึ้น (“Federation of American Scientists”, 2000) โดยในระหว่างทศวรรษที่ 1960 จนถึงต้นทศวรรษที่ 1970 นายคิม อิล ซุง ได้เน้นย้ำถึงการพัฒนาสมรรถนะของกองทัพบนหลักของการทำสงคราม และต่อมาในยุคทศวรรษที่ 1970 ก็ได้เน้นการส่งเสริมความทันสมัยให้กับกองทัพและการให้ความสำคัญกับการทำสงครามแบบธรรมดา ก่อนที่ในทศวรรษที่ 1980 จะเน้นเรื่องการโจมตีและการเคลื่อนพลในสภาวะสงคราม โดยยุทธศาสตร์ทางกองทัพที่วางไว้นั้น คือ เน้นการทำสงครามแบบเร็วเพื่อรวมชาติเกาหลีให้ได้ภายใน 30 วันนับจากวันแรกที่เริ่มทำการจู่โจมเกาหลีได้ และนับตั้งแต่ทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา เกาหลีเหนือได้พยายามรักษาระดับกำลังทหารให้คงไว้ในระดับที่สูงอยู่ตลอด เนื่องมาจากความกลัวการถูกกลืนชาติโดยประเทศเกาหลีใต้ซึ่งการกระทำเช่นนี้สวนทางกับอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของชาติอย่างสิ้นเชิง (Cha, 2012, pp. 218-219)

นอกจากนี้แล้วในช่วงทศวรรษที่ 1970 นี้ เกาหลีเหนือยังได้มีความพยายามในการเสริมสมรรถนะให้กับกองทัพผ่านการพัฒนาและครอบครองอาวุธนิวเคลียร์เป็นของตนเอง ทั้งนี้ พัฒนาการของโครงการนิวเคลียร์ของประเทศเกาหลีเหนือสามารถนับย้อนไปได้ตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 1950 โดยเริ่มจากการได้รับความช่วยเหลือด้านองค์ความรู้และเงินทุนด้านการวิจัยจากสหภาพโซเวียต โครงการพัฒนานิวเคลียร์ที่ได้วางรากฐานไว้นับตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1950 เริ่มส่อเค้าความเข้มแข็งในช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เกาหลีเหนือได้ทำการขยายการวิจัยและศึกษานิวเคลียร์จากแต่เดิมที่เน้นเพื่อวัตถุประสงค์ของการใช้นิวเคลียร์แบบสันติเพื่อการผลิตพลังงาน ออกไปเป็นการวิจัยและศึกษาเพื่อการทหารและความมั่นคงของประเทศ โดยสามารถอ้างอิงได้จากรายงานของสถาบัน Nuclear Threat Initiative ที่ได้เขียนสรุปไว้ว่า “นายคิม อิล ซุง ได้ออกคำสั่งในระหว่างปี 1966-1967 ให้โครงการวิจัยนิวเคลียร์ เริ่มทำการศึกษาเพื่อพัฒนาและผลิตหัวรบนิวเคลียร์สำหรับขีปนาวุธ” (Nuclear Threat Initiative, 2011, p. 616) ถัดมาในต้นทศวรรษที่ 1970 วิศวกรเกาหลีเหนือได้ใช้เทคโนโลยีที่ได้จากการศึกษาและค้นคว้าด้วยตนเองมาทำการขยายเครื่องปฏิกรณ์วิจัยนิวเคลียร์รุ่น IRT-2000 และช่วงเวลาดังกล่าว คือ ช่วงเวลาที่เกาหลีเหนือเริ่มแสวงหาเทคโนโลยีการปรับกระบวนการพลูโตเนียม (Plutonium Reprocessing Technology) เพื่อการผลิตอาวุธนิวเคลียร์จากสหภาพโซเวียต

ต่อมาในช่วงต้นทศวรรษที่ 1980 ซึ่งถือเป็นหนึ่งในช่วงเวลาที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงการขยายตัวของโครงการพัฒนานิวเคลียร์ของเกาหลีเหนือ ประการแรก เกาหลีเหนือได้ทำการก่อสร้างโรงสีแร่ยูเรเนียม (Uranium Milling Facilities) ซึ่งแร่นี้ถือเป็นหนึ่งในแร่ธาตุที่สำคัญแร่ธาตุหนึ่งที่ใช้เพื่อการผลิตอาวุธนิวเคลียร์ ประการที่สอง เกาหลีเหนือได้ก่อตั้งโรงงานผลิตแท่งเชื้อเพลิงที่ซับซ้อน (Fuel Rod Fabrication Complex) และประการที่สาม เกาหลีเหนือได้ทำการจัดตั้งเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์แบบ 5 เมกกะวัตต์ (5MW(e) Nuclear Reactor) รวมถึงได้จัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนานิวเคลียร์ที่เกี่ยวข้องด้วย

นอกจากนี้ ในช่วงทศวรรษนี้ เกาหลีเหนือยังได้ทำการทดลองระเบิดแรงสูงซึ่งเป็นหนึ่งในกลไกในการทำให้ระเบิดนิวเคลียร์ระเบิด โครงการพัฒนานิวเคลียร์ได้มีความก้าวหน้ามากขึ้นเรื่อยๆ จนกระทั่งในกลางทศวรรษที่ 1980 ที่เกาหลีเหนือได้เริ่มทำการก่อสร้างเครื่องปฏิกรณ์นิวเคลียร์แบบ 50 เมกกะวัตต์ (50MW(e) Nuclear Reactor) ที่เมืองยอนเปียง (Yongbyon) และเริ่มทำการขยายโรงงานผลิตแร่ยูเรเนียมไปด้วยในขณะเดียวกัน

การแข่งขันระหว่างกันของเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ คือ หนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลให้เกาหลีเหนือเกิดแรงจูงใจในการพัฒนาและครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ไม่เท่าเทียมกันของสองเกาหลีทำให้ชาติที่อ่อนแอกว่าเกิดความรู้สึกหวาดกลัวว่าจะถูกชาติที่แข็งแกร่งกว่ากลืนชาติ การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจที่เน้นการพึ่งพาตนเองเป็นหลักภายใต้นโยบายจูเซ่ และการเน้นการลงทุนในการพัฒนาสมรรถนะของกองทัพแม้ในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจเริ่มตกต่ำ ทำให้เศรษฐกิจของเกาหลีเหนือค่อยๆ ล้าหลังเกาหลีใต้ที่เน้นการส่งเสริมการส่งออกเพื่อยกระดับประเทศให้กลายเป็นประเทศพัฒนาแล้ว จนท้ายที่สุดเศรษฐกิจที่ค่อยๆ พ้นตัวในยุคประธานาธิบดีปัก จุง ฮี ทำให้เกาหลีใต้ได้เป็นประเทศเจ้าภาพในการจัดการแข่งขันโอลิมปิกปี 1988 และเหตุการณ์นี้นับได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญในประวัติศาสตร์ของเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ การแข่งขันโอลิมปิกที่จบลงอย่างดงามสร้างชื่อเสียงและภาพลักษณ์ให้กับเกาหลีใต้ไปทั่วโลก ซึ่งรวมถึงชาติคอมมิวนิสต์ต่างๆ ที่ต่างพากันให้การยอมรับเกาหลีใต้ด้วย นับตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา เกาหลีใต้มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ค่อยๆ เพิ่มสูงขึ้นจนกลายเป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับที่ 12 ของโลก ในทางกลับกัน เกาหลีเหนือกลับเผชิญหน้ากับปัญหาต่างๆ อาทิ เช่น ในทางการเมืองนั้นเกาหลีเหนือเริ่มรู้สึกโดดเดี่ยวมากขึ้นเมื่อชาติคอมมิวนิสต์ต่างพากันให้การยอมรับเกาหลีใต้ ซึ่งการให้การยอมรับเกาหลีใต้ของชาติคอมมิวนิสต์นั้น หมายความว่า เกาหลีเหนือไม่ได้เป็นชาติหลักเพียงชาติเดียวที่เป็นตัวแทนของชาวเกาหลีทั้งปวง

ปี 1995 เป็นปีที่เกาหลีเหนือประสบกับภัยธรรมชาติที่ทำให้เกิดภาวะขาดแคลนอาหารภายในประเทศอย่างหนักจนทำให้เกาหลีเหนือต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากนานาชาติ แต่ในขณะเดียวกันทศวรรษที่ 1990 ถือเป็นช่วงเวลาที่เกาหลีเหนือมีรายจ่ายด้านการทหารที่เพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้เป็นผลมาจากการประกาศใช้นโยบายชองกันของซี หรือนโยบายทหารต้องมาก่อน (military-first politics) ภายหลังจากที่ที่ประชุมสภาประชาชนสูงสุดเกาหลีเหนือครั้งที่ 10 (10th Supreme People's Assembly) ให้การรองรับในปี 1998 นโยบายส่งเสริมความเข้มแข็งทางการทหารดังกล่าวนี้มีส่วนผลักดันให้เกาหลีเหนือเดินหน้าโครงการพัฒนานิวเคลียร์ของตนอย่างต่อเนื่อง แม้จะได้เข้าสู่กระบวนการเจรจากับสหรัฐอเมริกาและลงนามในข้อตกลงเจนีวาในปี 1994 แล้วก็ตาม ทั้งนี้ หนึ่งในแรงจูงใจของการเน้นนโยบายสร้างความเข้มแข็งทางการทหารในภาวะที่ประเทศประสบกับปัญหาทางเศรษฐกิจ คือ การที่ประธานาธิบดีคิม จอง อิล ผู้นำเกาหลีเหนือในขณะนั้นต้องการรักษาสถานะอำนาจของตนเองในประเทศไว้ เนื่องจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศที่ตั้งอยู่บนโครงสร้างแบบรวมศูนย์ไว้ที่ส่วนกลาง จำเป็นต้องทำให้ชนชั้นนำของพรรคแรงงาน

พินิจ อภิธรรม

แห่งเกาหลี (Workers' Party of Korea) และฝ่ายทหารได้รับสิทธิพิเศษในทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเวลาที่ประเทศประสบกับปัญหาเศรษฐกิจภายใน ซึ่งเป็นการกระทำที่หวังผลเพื่อให้สิทธิพิเศษในทางเศรษฐกิจดังกล่าวสร้างให้เกิดความจงรักภักดีในหมู่ทหารต่อผู้นำประเทศ เพื่อให้ระบบการเมืองและเศรษฐกิจของเกาหลีเหนือสามารถดำเนินต่อไปโดยไม่มี การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น (Pinkston, 2006, p. 3), (Habib, 2011, p. 56)

กระทรวงกลาโหมเกาหลีใต้ได้เก็บรวบรวมข้อมูลทางการทหารของเกาหลีเหนือและได้สรุปว่า นับตั้งแต่ปี 1960 จนถึงปี 1995 เกาหลีเหนือมีการจัดสรรงบประมาณจำนวนกว่าร้อยละ 30 ของงบประมาณรายจ่ายต่อปีทั้งหมดเพื่อใช้จ่ายในทางทหาร และงบประมาณทางทหารต่อปีดังกล่าวได้พุ่งสูงขึ้นเป็นร้อยละ 50 นับตั้งแต่ปี 1997 เป็นต้นมา (Moon, & Lee, 2009, pp. 80-83) แต่ในขณะที่งบประมาณทางทหารได้เพิ่มสูงขึ้น ผลกระทบต่อมวลรวมในประเทศต่อหัวของเกาหลีเหนือกลับอยู่ในระดับติดลบ ทั้งนี้ North Korean Economy Watch ซึ่งเป็นเว็บไซต์ข้อมูลด้านเศรษฐกิจของเกาหลีเหนือที่อยู่ภายใต้การกำกับของสถาบันวิจัย 38 North ได้รายงานตัวเลขผลกระทบต่อหัวของเกาหลีเหนือในระหว่างปี 1994 ถึงปี 1998 ว่าอยู่ในระดับติดลบ โดยในปี 1994 ร้อยละ -2.1, ในปี 1995 ร้อยละ -4.1, ในปี 1996 ร้อยละ -3.6, ในปี 1997 ร้อยละ -6.3, และในปี 1998 ร้อยละ -1.1 ก่อนจะปรับขึ้นมาเป็นบวกที่ร้อยละ 6.2 ในปี 1999 ("North Korea Economy Watch", 1999)

การที่เกาหลีเหนือยังคงไว้ซึ่งงบประมาณทางทหารที่สูง แม้ประเทศจะเผชิญหน้ากับวิกฤตทางเศรษฐกิจมาโดยตลอดนั้น ปัจจัยที่ก่อให้เกิดแรงจูงใจดังกล่าว คือ เรื่องความเข้มแข็งทางการทหารของเกาหลีใต้ โดยเริ่มตั้งแต่ช่วงทศวรรษที่ 1970 ซึ่งเป็นช่วงที่เศรษฐกิจของเกาหลีใต้เริ่มฟื้นตัวและประกอบกับการที่เกาหลีใต้อยู่ภายใต้การปกครองของรัฐบาลทหารของนายพลปาร์ค จุง ฮี รัฐบาลเกาหลีใต้ได้ลดสัดส่วนการพึ่งพิงทางการทหารจากสหรัฐอเมริกาและได้เพิ่มงบประมาณทางการทหารจากงบประมาณรวมของประเทศ (Bae, 2003, pp. 61-83) จนเมื่อเข้าสู่ทศวรรษที่ 1980 ที่กองทัพเกาหลีใต้มีความเข้มแข็งและความทันสมัยมากขึ้น และเมื่อรวมกับความร่วมมือทางการทหารที่เกาหลีใต้มีกับสหรัฐอเมริกา ก็ได้ผลักดันความหวาดกลัวของเกาหลีเหนือให้สูงมากขึ้น เนื่องมาจากปัญหาทางเศรษฐกิจที่เกาหลีเหนือเผชิญอยู่ทำให้อัตราการเจริญเติบโตของประเทศในภาพรวมนั้นตกต่ำ จนไม่อาจรับมือกับภัยคุกคามทางด้านความมั่นคงที่มาจากเกาหลีใต้และสหรัฐอเมริกาได้อย่างเต็มที่ (Hamm, 1999, pp. 79-82) เกาหลีเหนือจึงหามาตรการเพื่อรับมือกับภัยคุกคามด้านความมั่นคงทางอื่นที่คุ้มค่ากว่า มีประสิทธิภาพมากกว่า ด้วยการผลักดันโครงการพัฒนานิวเคลียร์ของประเทศ โดยนาย Scott A. Snyder ได้วิเคราะห์ว่า อาวุธนิวเคลียร์จะช่วยให้เกาหลีเหนือสามารถยกระดับการป้องปรามของประเทศให้สูงขึ้น จนผู้นำของเกาหลีเหนือสามารถหันเหเวลาและความสนใจไปเรื่องอื่น อาทิเช่น เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้ (Snyder, 25 November 2013)

สำนักข่าว Yonhaps News Agency ได้รายงานเมื่อวันที่ 9 มกราคม ปี 2020 ว่า เกาหลีเหนือถือเป็นประเทศที่มีสัดส่วนรายจ่ายด้านการทหารเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวสูงเป็นอันดับหนึ่งของโลก ในขณะที่เกาหลีใต้มีสัดส่วนรายจ่ายด้านการทหารเมื่อเทียบกับผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อหัวอยู่ที่ร้อยละ 2.6 แต่ทั้งนี้ เมื่อนำรายจ่ายด้านการทหารของทั้งสองประเทศมาเทียบเคียงกัน รายจ่ายด้านการทหารโดยรวมของเกาหลีเหนือกลับมีสัดส่วนเพียงแค่ 1 ใน 10 ของรายจ่ายด้านการทหารโดยรวมของเกาหลีใต้นั้น (Yonhaps News Agency, 2020) อาจกล่าวได้ว่า การแข่งขันกันทางความมั่นคงระหว่างสองเกาหลีนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่ดินแดนบนคาบสมุทรเกาหลีถูกแบ่งออกเป็นสองประเทศ แม้ในปัจจุบันนโยบายการรวมชาติเกาหลีภายใต้ระบอบคอมมิวนิสต์อาจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้ยากเมื่อนำปัจจัยในเรื่องของระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของเกาหลีเหนือเข้ามาประกอบการพิจารณา เกาหลีใต้ที่มีเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งมากกว่าจึงกลายเป็นประเทศที่มีศักยภาพในการทำให้นโยบายรวมชาติเกาหลีเป็นจริงได้มากกว่า ถึงแม้ว่ารัฐบาลเกาหลีทั้งสองชาติได้ทำการเน้นย้ำถึงนโยบายการรวมชาติมาอย่างต่อเนื่อง แต่การรวมชาติเกาหลียังต้องอาศัยปัจจัยอีกหลายปัจจัยในการทำให้นโยบายดังกล่าวเป็นจริง โดยในส่วนของทัศนคติของประชาชนในประเทศเกาหลีใต้นั้น จากการสำรวจของสถาบัน The Korea Institute for National Unification ที่ได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนชาวเกาหลีใต้เรื่องการรวมชาติเกาหลี แม้ว่าเสียงส่วนใหญ่ของผู้ตอบแบบสอบถามจะมีความเห็นว่าการรวมชาติเกาหลียังคงมีความจำเป็นอยู่ แต่เมื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกระหว่างการรวมชาติเกาหลีด้วยสันติวิธีกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติกับเกาหลีเหนือ ร้อยละ 26.3 ของผู้ตอบแบบสอบถามเลือกข้อแรก แต่ในขณะที่ร้อยละ 54.9 เลือกข้อสอง (O'Connor, 2020) ในขณะที่แนวคิดเรื่องการรวมชาติของเกาหลีเหนือมีความซับซ้อนมากกว่า โดยทัศนคติของเกาหลีเหนือนั้น การรวมชาติเกาหลีจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อ กองทัพสหรัฐที่ประจำการอยู่บนเกาหลีใต้ถูกขับไล่ออกไปและเกาหลีใต้จะต้องหันมามีมติมั่นต่อแนวคิดเพื่อชนชาติของเราเอง (By-our-nation-itself ideal) และความกลัวการถูกกลืนชาติของเกาหลีเหนือโดยเกาหลีใต้นั้นได้สะท้อนออกมาชัดเจนผ่านสุนทรพจน์ที่ประธานาธิบดีคิม อิล ซุง พูดเนื่องในวันปีใหม่นี้ปี 1991 ที่มีเนื้อหาปฏิเสธการรวมชาติเกาหลีด้วยวิธีการกลืนชาติ และแบบแผนที่เกาหลีเหนือได้นำเสนอมานับตั้งแต่ปี 1980 เพื่อการรวมชาติเกาหลีนั่น คือ รูปแบบสหพันธรัฐ (federation formula) ที่มีรูปแบบโดยรวม หมายถึงหนึ่งประเทศ หนึ่งรัฐ สองระบบ สองรัฐบาล (Park, 2014) ความกลัวการถูกกลืนชาติและความรู้สึกไม่มั่นคงของเกาหลีเหนือถูกเน้นย้ำอีกครั้งภายหลังจากที่นายคิม จอง อึนก้าวขึ้นมารับตำแหน่งประธานาธิบดียกตัวอย่างเช่น สุนทรพจน์ในวันปีใหม่นี้ปี 2014 ที่นายคิม จอง อึนได้พูดถึงกองกำลังต่างชาติบนแผ่นดินเกาหลีว่า คือ อุปสรรคต่อการรวมชาติเกาหลี และการฝึกซ้อมรบร่วมกันระหว่างกองทัพสหรัฐและกองทัพเกาหลีใต้ถือเป็นการเตรียมทำสงครามนิวเคลียร์กับเกาหลีเหนือ ซึ่งเกาหลีเหนือมีความจำเป็นที่จะต้องเตรียมความพร้อมในการปกป้องอธิปไตยของตนเองด้วยความสามารถและพลังกำลังของตนเองที่มีอยู่ (Hayes & Cavazos, 2014)

บทสรุป

ปัจจัยทางเศรษฐกิจถือเป็นหนึ่งในปัจจัยที่ผลักดันให้เกาหลีเหนือรู้สึกถึงภัยคุกคามแห่งรัฐจนทำให้ต้องยกสมรรถนะทางกองทัพของตนเอง ซึ่งความพยายามในการยกสมรรถนะของกองทัพนั้นได้แปรผกผันกับสภาพเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ ยิ่งเศรษฐกิจของเกาหลีเหนือตกต่ำมากเพียงใด ความรู้สึกหวาดกลัวและรู้สึกถึงภัยคุกคามก็จะมีมากขึ้นเท่านั้น ความต้องการที่จะดำรงไว้ซึ่งระบบการเมืองและเศรษฐกิจของประเทศไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงท่ามกลางสภาพแวดล้อมโดยรอบที่เปลี่ยนแปลงไป มีผลทำให้เกาหลีเหนือรู้สึกถึงความกดดันในการอยู่รอด ประกอบกับการที่คาบสมุทรเกาหลีถูกอิทธิพลของการเมืองระหว่างประเทศเข้าแทรกแซงจนทำให้ประเทศถูกแบ่งออกมาเป็นสองประเทศ การดำรงอยู่ของเกาหลีใต้ได้ก่อให้เกิดความรู้สึกแข่งขันกันระหว่างเกาหลีสองชาติไปโดยปริยาย และถึงแม้การรวมชาติเกาหลีจะต้องอาศัยระยะเวลาและปัจจัยในอีกหลายเรื่องในการทำให้นโยบายดังกล่าวประสบผลสำเร็จ แต่ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า การแข่งขันระหว่างกันของสองชาติเกาหลีนี้ได้ทำให้ชาติที่อ่อนแอกว่า คือ เกาหลีเหนือ เกิดความกลัวการถูกกลืนชาติจากเกาหลีใต้ตามระดับความอ่อนแอทางเศรษฐกิจที่ตนเองมีเมื่อเปรียบเทียบกับระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของเกาหลีใต้ และนอกจากนี้แล้ว การดำรงอยู่ของกองทัพสหรัฐอเมริกาบนดินแดนเกาหลีใต้และความสัมพันธ์แบบพันธมิตรที่เกาหลีใต้มีต่อสหรัฐอเมริกาแม้ในยุคหลังสงครามเย็น ก็ได้ก่อให้เกิดภาวะความไม่สมดุลทางความมั่นคงระหว่างสองเกาหลี เกาหลีเหนือที่ไม่อาจพึ่งพาประเทศรัสเซียและจีนได้จึงมีความรู้สึกโดดเดี่ยวและหวาดกลัวที่กลัวการถูกรุกรานชาติและกลัวการโจมตีจากสหรัฐอเมริกาตามความเชื่อของเกาหลีเหนือที่ว่าสงครามเกาหลียังไม่ยุติลง เป็นเพียงแค่การพักรบเท่านั้น และเพื่อเป็นการเสริมความมั่นคงของประเทศในภาวะที่ประเทศยังเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจ การมีอาวุธนิวเคลียร์ไว้ในครอบครองจึงถือเป็นสิ่งที่คุ้มค่ากับการลงทุนและในขณะเดียวกันให้ผลตอบแทนด้านความมั่นคงที่ค่อนข้างสูง จึงเป็นเหตุให้เกาหลีเหนือเร่งเดินหน้าโครงการการพัฒนานิวเคลียร์ของประเทศแม้ในช่วงที่สภาพเศรษฐกิจภายในของประเทศมีความอ่อนแอจนทำให้เกาหลีเหนือผันตัวเองจนกลายมาเป็นรัฐนิวเคลียร์ในท้ายที่สุด

รายการอ้างอิง

- Alagappa, M. (2008). *The Long Shadow: Nuclear Weapons and Security in 21st Century Asia*. California: Stanford University Press.
- Bae, J. (2003). Country survey XVIII: The two Koreas' defence economy. *Defence and Peace Economics*, 14(1), 61-83.
- Bae, J. (2004). An Empirical Analysis of the Arms Race between South and North Korea. *Defence and Peace Economics*, 15(4), 379-392.
- Brown, W. (2018). Special Report: North Korea's Shackle Economy. *The National Committee on North Korea*. Retrieved March 19, 2020, from <https://www.ncnk.org/resources/briefing-papers/all-briefing-papers/special-report-north-koreas-shackled-economy-2018>
- Cha, V. (2012). *The Impossible State: North Korea, Past and Future*. London: The Bodley Head.
- Chung, J. S. H. (1972). North Korea's "Seven-Year Plan" (1961-1970): Economic Performance and Reform. *Asian Survey*, 12(6), 527-545.
- Cho, M., & Zang, H. (1999). *The Present and Future Prospect of the North Korean Economy*. In Newsletter No. 14 September 1999. Asian Historical Statistics Project, Institute of Economic Research, Hitotsubashi University. Retrieved September 5, 2020, from <http://www.ier.hit-u.ac.jp/COE/English/Newsletter/index.html>
- Federation of American Scientists. (2000). Weapons of Mass Destruction. *Federation of American Scientists*. Retrieved March 19, 2020, from <https://fas.org/nuke/guide/dprk/doctrine/>
- Goto, F. (1990). *Estimates of the North Korean Gross Domestic Product, 1956-1959*. Kyoto: Kyoto Sangyo University Press.
- Habib, B. (2011). North Korea's Nuclear Weapons Programme and the Maintenance of the Songun System. *The Pacific Review*, 24(1), 43-64.
- Haggard, S., & Noland, M. (2017). *Hard Target: Sanctions, Inducements, and the Case of North Korea*. Stanford: Stanford University Press.
- Hamm, T. K. (1999). *Arming the Two Koreas: State, Capital and Military Power*. London: Routledge.
- Hayes, P., & Cavazos, R. (2014). "Kim Jong-Un's "Fresh Leap Forward" 2014 New Year

พินิจร เกาเจริญ

- Speech*", *NAPSNet Special Reports*. 1 January 2014. Retrieved September 5, 2020, from <https://nautilus.org/napsnet/napsnet-special-reports/kim-jong-uns-fresh-leap-forward-2014-new-year-speech/>
- Hong, Y. (2004). North Korea in the 1950s: The Post-Korean War Policies and their Implications. *The Korean Journal of International Relations*, 44(5), 215-234.
- Jeon, M. (2009). The Kim Jong-il Regime's "Military-First Politics": Structure and Strategy of Discourse. *The Review of Korean Studies*, 12(4), 181-204.
- Lee, C. (1965). Stalinism in the East: Communism in North Korea in Robert A. Scalapino (ed.). *The Communist Revolution in Asia: Tactics, Goals and Achievements*. Angled Cliffs: Prince Hall.
- Lee, J. (2016). The Republic of Korea's Economic Growth and Catch-Up: Implications for the People's Republic of China. ADBI Working Paper Series. *Asian Development Bank Institute*. Retrieved March 19, 2020, from <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/183353/adbi-wp571.pdf>
- Lee, P. (1972). An Estimate of North Korea's National Income. *Asian Survey*, 12(6), 518-526.
- Lee, S. (1965). Stalinism in the East: Communism in North Korea. In Scalapino, S. (ed.) *The Communist Revolution in Asia: Tactics, Goals, and Achievements* (pp. 114-139). Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall Inc.
- Moon, C., & Lee, S. (2009). Military Spending and the Arms Race on the Korean Peninsula. *Asian Perspective*, 33(4), 69-99.
- National Museum of Korean Contemporary History*. (n.d.). Export-Led Industrialization in Korea. Education Materials Series. Retrieved March 19, 2020, from https://www.much.go.kr/en/contents.do?fid=03&cid=03_7
- North Korea Economy Watch. (1999). *Gross Domestic Product of North Korea 1999*. Retrieved January 9, 2020, from <https://www.nkeconwatch.com/nk-uploads/DPRK-GDP-1999.pdf>
- North Korea Economy Watch*. (2011). Retrieved September 5, 2020, from <https://web.archive.org/web/20130726191655/http://intellectualltakeout.org/library/chart-graph/institutions-matter-real-capita-gdp-north-and-south-korea>

- Nuclear Threat Initiative. (2011). *North Korea Nuclear Chronology*. James Martin Center for Nonproliferation Studies at the Monterey Institute of International Studies. Retrieved January 9, 2020, from https://media.nti.org/pdfs/north_korea_nuclear.pdf
- O'Connor, T. (2020). *South Korea Wants Peace, Less Certain about Unification 70 Years after War*. *Newsweek*. Retrieved June 25, 2020, from <https://www.newsweek.com/south-korea-peace-uncertain-unification-war-1513480>
- Park, Y. (2014). *South and North Korea's Views on the Unification of the Korean Peninsula and Inter-Korean Relations*. *The 2nd KRIS-Brookings Joint Conference on "Security and Diplomatic Cooperation between ROK and US for the Unification of the Korean Peninsula*. Retrieved June 25 2020, from <https://www.brookings.edu/wp-content/uploads/2014/04/park-young-ho-paper.pdf>
- Pinkston, D. (2006). North Korea's Foreign Policy towards the United States. *Strategic Insights*, 5(7), 1-7.
- Selected Works of Kim Il Sung*. (1971). Pyongyang: Foreign Language Publishing House.
- Snyder, S. (2013). *The Economic Costs of North Korean Nuclear Development*. Retrieved September 5, 2020, from <https://www.cfr.org/blog/economic-costs-north-korean-nuclear-development>
- Yonhaps News Agency. (2020). *N. Korea ranks No.1 in military spending as percentage of GDP*. Retrieved January 9, 2020, from <https://en.yna.co.kr/view/AEN20200109007500325>